

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. V. De Actore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

183.

Communjs tenet, quod sententia judicialis, justa tam formaliter, quam materialiter, obliget naturaliter, seu in conscientia; cum habeat vim præcepti, ac legis privatæ à Superiore legitimo latae, leges autem justæ, quantumvis sint juris positivi solum humani, naturaliter obligant, prout constat ex *L. 1. decret. tit. 2. à numer. 233.* secus est, quando est manifestè injusta, substantialiter, atque aded irrita, & nulla; sic enim se perinde (ad effectum obligandi naturaliter) habet, ac si in re non emanasset.

184.

Ejusmodi sententiæ substantialiter, ac manifestè injustæ habentur omnes illæ. 1. quæ continet manifestam injustitiam, vel intolerabilem errorem, & hæ non indigent appellatione; nec, ut ordine judiciali revocentur; sed solum, ut de nullitate constet, ne concipiant scandalum, qui illam noverunt, *c. inter ceteras, de sent. & re judic. c. per tuas, de sent. excom. v. g.* quando lata est contra leges & canones, *c. 1. de sent. & re judic. c. ei, qui appellat. 2. q. 6.* 2. si sententia condemnat hominem propter factum licitum, vel damnat ad faciendum aliquid inhonestum, & impossibile; tunc si hoc exprimitur in ipsa sententia, est nulla; 3. si sententia lata est post appellationem legitimam, de qua constat, est nulla, *c. per tuas, cit.* 4. si non continet condemnationem, vel absolutionem, cum sit definitiva, *c. ei, qui;* 5. quando sententia profertur ab eo, quem constat non esse Judicem, ut si Ordinarius ferat sententiam contra exemplum, *c. nullus, de paroch.* 6. quando Judex est suspensus, excommunicatus, vel interdictus, & simul denunciatus, *c. audivimus, 24. q. 1.* 7. quando datur contra legitima privilegia, *c. quando, de privileg.* 8. quando sententia datur contra ordinem juris, qui est de substantia judicii, & de quo, si deficiat, statutum est in jure, ut sententia sit nulla. Hos casus referunt glossa *c. inter ceteras, de sent. & re jud. & c. per tuas, de sent. excom. & c. statui-mus, eod. in 6.* Sylvester *V. sententia, q. 5.*

185.

Præter hæc not. 1. per sententiam injustam ex parte Judicis; vel etiam injustam ex parte Rei, nullam induci ob-

ligationem; id, quod ostendimus *lib. 1. decret. à n. 234.* Nam in illo casu deficiit in Judice jurisdictio; in Reo, subjectio. Si autem non constet de injustitia, parendum erit sententiæ; cum pro ea stet præsumptio, Judicem ritè functum munere suo, quæ fundatur in communi bono id exigente ad tranquillitatem Reipublicæ.

Not. 2. Reum condemnatum per sententiam, justam quidem secundum allegata, & probata; injustam autem in re, propter quandam falsitatem, quæ in substantia intervenit, in foro quidem externo teneri ad parendum; non autem in foro conscientiæ, si de illius injustitia certus sit; qualiter communiter docetur, jussu sub pœna excommunicationis convivere Bertæ, tanquam Uxorì secundum allegata & probata, licet in re falsa sint; in foro quidem externo debere se accommodare excommunicationi; non in foro conscientiæ, cum procedat ex suppositione, de cujus falsitate Reo constat.

q. V.

De Actore.

Quis ex litigantibus sis Actor? constat ex *dict. à num. 9.* in quibus pari, vel impari jure cum Reo gaudeat? diximus à *numer. 141.* Inter alias quæstiones moveri solet etiam hæc, quid juris sit in casu, quo Actor à Reo plus, aut minus petit, quam sibi debeatur? Sed ad hoc dicemus *tit. 11. de plus petitionibus.* Altera quæstio est, an, & qualiter Actor in eod. libello possit actiones cumulare? Verùm ad hoc dicetur *tit. 3. de libelli oblatione.* Tertia quæstio est, quinam possint, vel non possint agere, aut in jus vocare? Ad hoc responsum est *supr. à numer. 15. & seqq.* ubi diximus de his, qui habent legitimam personam standi in judicio tam activè, quam passivè. Et quamvis pœnæ temerè litigantium communes sint tam Reo, quam Actori, de illis tamen hoc loco dicendum videtur.

Universalis, pœna temerè litigantium est, quod

quod condemnentur in expensas, & damna, Adversario secuta secundum allegationem ab ipso factam, salvo moderamine à Judice faciendo. Constat hoc ex variis utriusque juris textibus. Satis clarè id habetur L. 13. §. 2. C. de Judic. ibi: si nihil sufficiens actitatum est, ex quo possit de termino causæ certa fieri conjectura, volumus non solum partem fugientem (id est, Reum) ab observatione judicii relaxare, sed etiam in omnes expensas, quæ consueto modo circa lites expendantur, eum (actorem) condemnare, verà quantitate earum, Sacramento fugientis, manifestanda, & omni cautela, quam super lite Reus exposuit, reddenda. & L. 15. eod. ibi: Sancimus, omnes Judices, si quando absens persona citata postea apparuerit, non aliter ei judicialem aditum revelare, sed omnem claudere ei iudiciorum copiam, nisi prius omnia damna restituat ex hujusmodi vitio adversariis ejus inflata.

188. Pro quorum intelligentia not. 1. Litigatorem esse, qui litem agit, & distingui à Litigioso, quia hic frequens in litibus versatur, & quavis ex causa movet litem, juxta proverbium: *Litem movebit, si vel asinus mordeat canem.* Talis sacris initiati prohibetur dist. 46. Apud Juristas in Novell. de litig. & de cav. §. 1. const. 112. intelligitur Res litigiosa sive mobilis, sive immobilis, seu se ipsam movens, de cujus quidem dominio inter Actorem & Reum movetur quæstio, sive citatione ad magistratum facta, sive precibus Imperatori oblatis, & Judici insinuatis, & per ipsum adversario ejus, qui Principem adiit, cognititis. *Adversarius*, alio nomine *adversaria pars* propriè dicitur, qui adversus nos stat, vel litigat in judicio, L. 9. ff. de except. L. ff. de feriis.

Not. 2. ex Actoribus quosdam esse, qui dicuntur *Conciannatores litium*, quorum fecit mentionem Ulpianus in L. ne quiquam, & circa advocatos, ff. de offic. procon. ut interpretatur Alex. Neapolitan. l. 4. genial. diet. c. 15. sunt qui novas lites, simulatis captionibus, & cavillis improbis, in longum ducere moliebantur; cum eis jure agere non liceret. *Conciannare* enim est rem effectis mendaciis, & omnibus lenociniis perpolire. *Vitilittigator* est quasi sectator litium. *Temerarius*

Tem. II.

litigator quis sit? patebit elucidatà duplici illa voce: *temerarius* enim apud Martian. L. 1. C. ad 5. c. Turpil. dicitur, non qui plus audet, quàm oportet; sed qui facile, nullo adhibito consilio, credit. Unde *temerè litigare*, & controversiam movere dicebatur Actor, qui nullum litigii titulum, sive justam causam proferre poterat, L. 29. §. 1. ff. de liber. caus.

Not. 3. hoc ipsum (nimirum, absque ulla justa causa litigare, aut se offerre liti) accipi in varia significatione. Nam L. 6. ff. de procur. procurator *offerre se liti* dicitur, qui sine mandato pro Reo comparat, & litigat: id quod tunc dicitur fieri, quando falsus assertit, se habere mandatum, quod non habet: offerre etiam se liti, & petitioni dicitur, qui cum non possideat, iudicium nihilominus quasi possessor accipit, L. 27. ff. de re vendic. offerre etiam se defensionem dicitur, qui defensoris loco iudicium pro alio accipit, his præmissis:

Dicendum est, ubi causa litis fuit prudenter dubia, & in utramque partem erant motiva, quæ habebant rationabilem apparentiam veri, nec debere, nec posse fieri condemnationem in expensas; sed unumquemque sustinere, hoc est, utrinque compensari expensas, prout habetur ex L. 5. §. 1. C. de fructibus, & litium expens. ibi: *si quis verò conventus bonâ fide solverit, aut Actor lite desiterit, aut etiam Judex non inveniatur eum calumniatorem, sed de re dubia litigantem, hic evitabit impensarum condemnationem.*

Præter hæc not. à nonnullis dubitari, 190. num inter pœnas temerè litigantium veniat *juramentum calumnia*? sed dicendum negativè; cum non tendat directè in odium delicti commissi; sed potiùs, ne committatur; quia hoc juramentum datur, cum quis jura se bona fide, & non animo calumniandi agere, egisse, vel acturum. Unde juxta Sanchez L. 3. Decal. c. 3. n. 7. jurant de calumnia, qui jurant se bona fide, & non animo calumniandi causam movere, vel aliquid proponere, vel respondere, nec in posterum se facturos. Quare hoc juramentum continet.

1. Quod non calumniandi animo litem moveat. 2. Quod bonam causam se habere putet. 3. Quod in tota lite nullam exiget probationem, nisi quam pro veritate putet esse necessariam, 4. Quod nullam

alla-

H 2

allegationem; causâ differendi negotii proponet. 5. Quòd nihil causâ patrociniî Judicibus, vel alicui personæ pro hac causâ promiserit, vel postea daturus sit vel per se, vel per alium. Sed de hoc plura titulo. 7.

191. Not. 2. præter pœnam, de qua n. 187. temerè litigantibus statui etiam pœnam dupli, sed solum in certis casibus, è quibus primus habetur L. 22. §. 10. C. de jure delicti. ibi: *illo videlicet observando, & si ex hereditate aliquid heredes surripuerint, vel celaverint, vel amovendum curaverint, postquam fuerint convicti, in duplum hoc restituere, vel hereditatis quantitati computare compellantur*; hoc igitur contingit, si hæres celavit bona defuncti, nec in inventarium retulit. Alter habetur ex decisione legis Aquiliæ, quando agitur nomine damni, injuria, aut legatorum locis venerabilibus relictorum. Alia pœna est, quòd condemnatus incurrat infamiam; sed hujus resolutio plurimum pertinet solum ad Legistas.

192. Not. 3. Actorem dici relatè ad actionem juridicam, quæ nihil aliud est, quàm jus, quod sibi debetur, in judicio persequendi, ut ait Celsus L. 5. §. 1. ff. h. t. per jus intelligitur potestas fundans in altero obligationem præstandi aliquid ex justitia; ly persequendi largè sumi debet pro petitione Actoris, non tantum fundatâ in jure reali, seu in re; sed etiam ad rem, seu personalem; esto talis petitio declinari possit, ac elidi exceptione oppositâ; unde qui agit, actione reali, non agit, ut res sua fiat, sed ne nobis invitis ab alio injustè detineatur; personali, ut quod nondum præstitum est à tali persona, cum tamen jure deberet, præstetur.

193. Not. 4. ex his, quæ tradidi in Tract. Theol. de jure, & just. q. 2. à. 39. *jus in re, & jus ad rem*, non differre ex eo, quòd illud pariat actionem realem; istud personalem; quia nihil differt ab altero per id essentialiter, sine quo potest esse (nihil enim potest esse sine suo essentiali distinctivo) sed *jus ad rem* potest esse sine actione personali; nam habens reale jus arboris, erga fructus nondum existentes habet jus ad rem, etiam tunc, quando nemo lædit tale jus: sed hoc casu non habet actionem personalem; cum hæc supponat læsionem. Nam actio in genere est, jus in judicio peric-

quendi, quod sibi debetur, ut dicitur §. 1. Instit. de actionibus. Hæc portò duplex est: una *personalis*, seu in personam (quam etiam *conditionem* vocant) quâ quis contendit, sibi alterum, dare aut facere oportere; altera *realis*, seu in rem, quâ quis petit rem ut suam. Quia per actionem realem petimus, quod nostrum est; per personalem, quod nostrum non est, sed debetur; & ideo actio realis rem sequitur; per eamque vendicari potest res, penes quemcunque sit; *personalis* autem non egreditur personam obligatam.

Dices: Jus erga fructus nondum existentes, est jus in re; ergo probatio non subsistit, ant. prob. nam ut aliquid terminet jus in re, sufficit, quòd moraliter existat; sed fructus in re nondum existentes, existunt moraliter in arbore frugifera; ergo Maj. prob. quia ut aliquid terminet jus in re, sufficit, quòd illi sit juridicè unitum; sed ad hoc sufficit moralis existentia, ergo. 2. fructus nondum existentes vendi possunt. 3. Creditor habet jus in re erga gemmam in pignus acceptam pro pecunia mutuata, ut dicitur L. 1. ff. de pignor. sed pecunia solum moraliter est in gemma; ergo datur jus in re, erga rem solum moraliter existentem. 4. actio personalis est jus contra personam, si lædat; ergo datur ante læsionem. Resp. N. ant. nam quod terminat jus in re, vendicari potest repetitione reali; id, quod non convenit rei, quæ non existit antecedenter ad veram & liberatam Domini de illa dispositionem. Ad prob. transf. maj. N. min. nam arbor frugifera non est prudens fundamentum judicandi, fructus existere; sed tantum existuros esse; igitur in ea non existunt de presenti, sed de futuro. Dixi transf. maj. nam ejus probationes non evincunt ejus veritatem. Ad 1. enim Resp. C. maj. N. min. nam quod non est de presenti, nequit esse juridicè unitum; quia quod non est, non traditur; ad 2. prob. N. ant. nam eo casu non venditur res non existens, sed jus ad rem, quod est de presenti, & est pretio æstimabile. Ad 3. prob. C. maj. nam jus reale pignoris substituti pecuniæ mutuò acceptæ, est jus reale in pignus, non in pecuniam. Ad 4. Resp. illud esse jus duntaxat conditionatum. Unde solum sequitur, quòd haberet actionem personalem, si læderetur; non autem, quòd habeat.

Not.

195. Not. 5. jus *in re*, & jus *ad rem* ex eo dif-
ferre, quod illud respiciat *rem sibi juridicè*
devinctam, seu unitam; istud, *in unitam*;
sed uniendam; sic Molina tract. 2. D. 2. per
unionem autem juridicam intelligo *rei tra-*
ditionem naturalem, vel *factam*, cum titu-
lo sufficienti ad translationem domini.
Sit enim casus: Emis à Titio, numeratâ pe-
cuniâ, equum, & domum; equum tibi
statim tradit; domum spondet se eras tra-
diturum; sed interim alteri vendit, & tra-
dit: in hoc casu habes jus equi *reale*; &
tantum *personale* domus; ac non habes jus
reale equi ex alio capite, quàm quia illum
habes tibi juridicè unitum; & tantum per-
sonale domus, quàm, quia non habes illam
tibi juridicè unitam; sed tantum vi juris ex
contractu emptionis nondum perfectæ
traditione, eam tibi tradi petis, vel satisfieri
exigis, quantum interest, traditam non es-
se; ergo.

196. Dices: hoc, quod est *rem* habere sibi
devinctam, vel est aliud, vel non est aliud,
quàm *habere rem sibi obligatam*? si pri-
mum? per eos terminos relinquatur jus
in re obscurum, & inexplicatum; si secun-
dum? locutio est impropria. Nam obli-
gatio propriè non ca lit, nisi in *rem* intel-
lectualem. Confirm. Dominus habet jus
reale in mancipium; Conductor non habet
jus *reale* in Operarium; & tamen uterquè
habet sibi personam devinctam; ergo jus
reale non est bene expositum. Resp. ex
num. præced. *habere rem sibi devinctam*,
idem esse ac *habere rem sibi traditam* tra-
ditione vel naturali, vel factâ, intelligendo
per illam rei apprehensionem factam actu
aliquo corporeo, ut manu, pede; per istam
aliquid ex dispositione legum æquivalens;
nam spectato jure civili regulariter tradi-
tionibus, non nudis pactis, dominia rerum
transferuntur; L. *traditionibus*, C. *de pa-*
ctis; dixi 1. *spectato jure civili*. Nam Wa-
dingus D. 1. de contract. d. 4. §. 1. n. 11.
probabiliter docet, solo actu interno domi-
nium transferri posse in alterum, stando in
jure naturali. Dixi 2. *regulariter*. Nam
Doctores communiter docent, heredita-
tem, vel fideicommissum, loco pio reli-
ctum, non egere traditione juxta L. *here-*
des, ff. *de acquir. possess.* ita Wadingus
loc. cit. Ad confirm. dico, utrumquè ha-
bere sibi personam devinctam, sed non
eodem modo. Nam ille habet sibi man-

cipium devinctum, & secundum se, &
quoad operas; Conductor verò non ha-
bet sibi devinctum operarium quoad se, &
substantiam; sed tantum quoad ope-
ras.

Not. 6. Actorem, conveniendo Reum, 167.
non posse uti qualibet actione, sed prius di-
spicere debere fundamentum agendi? &
quamvis communiter dicant, *actionem*
realem fundari in jure, quod quis habet *in*
re; *actionem personalem*, in jure, quod quis
habet *ad rem*, exponendo illud, & istud
juxta n. 193. quia tamen hoc fallit juxta
dicta; rectius dicitur, *illam* fundari in ju-
re reali; & *istam* in jure ad rem, juxta utri-
usquè juris expositionem in n. 195. Actio
igitur realis datur adversus eum, qui rem
nostram detinet, etiamsi ex nullo contra-
ctu vel quasi, neque ex ullo delicto, vel
quasi, nobis obligetur, quo sensu dicit Im-
perator talem nullo jure obligari. Dici-
tur autem actio *realis*, quia, dum directè
rem meam peto, juris fictione quasi rem
ipsam video convenire; nam personam
ex eo præcisè convenio, quia rem meam,
quæ me petentem audire non potest, de-
tinet. Unde hæc actio dicitur ipsi rei in-
herere: adeoque nulla persona conveni-
ri potest, nisi quæ detinet, vel dolo malo
desit detinere; nam dolus pro possessione
habetur, L. 27. §. 1. ff. *de R. J.* ibi: si sine
dolo malo amisit possessionem, absolven-
dus est.

Econtra personalis actio competit ad-
versus eum, qui obligatus est ad aliquid
dandum, vel faciendum ex contractu, vel
quasi; ex delicto, vel quasi: ideo autem
dicitur *personalis*, non quasi sit aliqua
actio, quæ extra personam vagetur; sed
quia datur tantum adversus illam perso-
nam, quæ nobis uno ex dictis modis obli-
gata est, sive rem, quam petimus, posside-
at, sive non, & sive dolo desierit posside-
re, sive non. Unde adversus tertium, quan-
tum vis possideat rem, quam actione per-
sonali petimus, talis actio non datur; quia
cum illo nullum negotium gestum est ab
Actore, vi cujus ipsum haberet sibi obliga-
tum: v. g. si Petrus detineat equum, quem
tibi Paulus vendidit, sed necdum tradidit,
contra solum Paulum competit actio per-
sonalis.

Porrò utraqùè actio subdividitur in plu-
res species; sic enim actio alia est realis, alia
perfo-

personalis, à termino principaliter intento per petitionem, qui est vel res nostra, vel debita, seu, ut diximus juridicè unitæ, vel non unita, sed unienda; sic ex diversis aliis capitibus denominatione desumptâ variæ sunt actiones, ut actio civilis, criminalis; alia persecutoria rei, alia pœnæ; alia stricti juris, vel bona fidei; persecutio simpli, dupli, &c. de quibus ex professò Legistæ.

§. VI.

De Reo.

198. CUM Reus correlativè dicatur ad Actorem, & c. 10. de Verb. significat. *Reus* nuncupetur à *re*, quæ in iudicio ab Actore petitur; & *quamvis conscius sceleris non sit*, tamen *Reus* dicatur, quam diu in iudicium aliquid petitur: not. etiam *Reum*, alium esse civilem, alium criminalem; alium necessarium, alium voluntarium. Quando enim quis in iudicio convenitur civiliter (juxta dicta n. 4. & seq.) dicitur *civilis*; si criminaliter, juxta n. 5. & 7. *criminalis*; si invitus in iudicio se sistere compellatur, dicitur *reus necessarius*; qui autem non invitus, vel ex necessitate præcepti Judicis, sed sponte, v. g. propter aliquod interesse, vel causa boni publici opponit se Actori in iudicio (qualiter quandoque contingit, cum citantur illi, qui aliquid in tali negotio suâ interesse putant) dicuntur *Rei voluntarii*, modò aliàs habeant legitimam personam standi in iudicio, de quo diximus à n. 19. his præmissis:

199. Questio. 1. est, an, & qualiter obligatus sit Reus respondere ad Judicis interrogationem? Ante resolut. notandum plurimas quæstiones in hac materia à nobis esse resolutas *lib. 5. tit. 1. cum à n. 97. ageremus de Inquisitionibus*. Hinc ad quæstionem, an Reus teneatur se ipsum prode-
re, ad mandata publica, & edicta generalia, respondimus *ibid. n. 103. negativè*, quod accipe cum positis *ibidem* limitationibus. 2. ad quæstionem, an infamatus, & convictus de uno crimine inquiri, ac interrogari possit super aliis occultis? ad quod *ibid. n. 157. à nobis* responsum est; 3. an talis interrogari super sociis occultis, non laborantibus ullâ infamiâ? sed ad hoc

respondimus *ibid. à n. 162. 4. an Reus* juridicè interrogatus teneatur aperire veritatem? ad hoc *ibid. à n. 169. responsum* est; ubi etiam exposuimus à n. 174. quid dicendum, cum interrogatur non juridicè? &c.

Pro ulteriori intelligentia not. 1. *Reum* posse à Judice interrogari *juridicè*, nimirum servato juris ordine quoad essentialia; seu, quod idem est, pro illis circumstantiis, in quibus à lege jus habet interrogandi; & *non juridicè*, nimirum si secus; & *Reum* Judici interroganti *non juridicè*, non teneri respondere, ex priori num. constat; quia eò ipso in talibus circumstantiis *Judex* caret potestate *Reum* obligandi ad respondendum. Quæstio autem est, an *Reus*, si sit negativè, vel positivè dubius, num *Judex* defacto habeat fundatum jus interrogandi, consequenter, an juridicè interroget, teneatur fateri crimen in suum præjudicium? quàm diu ipsi nec judicialiter, nec extrajudicialiter constat de tali jure? Resp. negativè; nam stante tali dubio (cum bonâ fide possideat statum illius dignitatis, seu bonum nomen, & bona tua) non tenetur se spoliare illis, dum jure compellatur ad ea dimittenda.

Dices: in tali casu stat præsumptio pro *Judice*, quòd non procedat, nisi potestate in jure fundatâ; ergo pronuntiandum potius est pro eo, quòd tunc parere teneatur *Judici*, & respondere ad interrogata. Resp. ex hac ipsa præsumptione pro *Judice* ex una, & ex possessione bonæ fidei ex altera parte, quæ stat pro *Reo*, subnascens dubium speculativum, an parendum sit *Judici*, elidi posse resolutione practicâ, fundatâ in possessione, quæ militat pro *Reo*, quòd quàm diu de possessione bonæ fidei quis non dejicitur certo jure, illâ spoliandus non sit. Hinc complures docent, ut *Reus* possit juridicè interrogari (nimirum cum obligatione respondendi, & fatendi veritatem) requiri, quòd fundamentum interrogandi in ipso processu sit probatum, sic, ut hoc ipsum *Reo* constet; quare non sufficiunt mera indicia non sufficienter probata, seclusâ accusatione, vel denuntiatione publicâ per Officiales Autoritate publicâ constitutos, de quo pluribus egimus *l. 5. tit. 1.*

Not. 2. tamen communitè tradatur, ut dicatur adesse sufficiens fundamentum *juris*.